

Xitirhwana xa nhlanganelo xi phasa tisigarete to durha mamiliyoni leti nga riki enawini

Tshwane, 27 Nyenyenyana 2023: Xipano xa Rixaka xa Nsindziso wo Landzelela Nawu wa Khasitomo xa Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga lexi tirhaka na Vukorhokeri bya Maphorisa bya Afrika-Dzonga na Vandla ra Nsirhelo ra Tiko ra Afrika Dzonga emahlweni ma vhiki ra ti 25-26 Nyenyenyana va yimisile tirhiraka leti rhwaleke tisigarete leti nga riki enawini, hi ku ya hi vunhlori lebyi kumiweke.

Lexi i xiphemu xa matshalatshala lama yaka emahlweni ku ndlandlamuxa hetiseko wa Khasitomo eku lweni na vuxavisi lebyi nga ri ki enawini, ngopfungopfu eka fole na tisigarete. Ngehenelelo wa nhlanganelo wu humelerile etindhawini na mapurasi lama nga emindzilekanini ya Afrika-Dzonga. Mivhumbunulo leyi ya nkoka leyi katsaka ngungumeriso wo tlula ndzilekani yi hi ndlela leyi:

- Ntsengo wa 1185 wa tikheyisi letikulu ta tisigarete leti nga riki enawini ta mifungho ya *Remington Gold*, *Chelsea* na *Royal Express*, leswi na na nkoka wa mamiliyoni swi khomiwile.
- Mune wa vanhu va khomiwile naswona milandzu ya vugevenga mayelana no tirhana na ku ngungumerisiwa wa tisigarete leti nga riki enawini yi pfuriwile.
- Ku ya emahlweni, 4 wa tithiraka, baki yin'we na teretere rin'we na xigolonyana, leswi tirhisiweke ku rhwala tisigarete swi khomiwile no va na nkoka lowu pimanisiweke wa mamiliyoni.

Mbuyelo wa xitirhwana lexi xo hlawuleka wu tiyisisa leswaku ku sukela ntirho wa ndzavisiso wa ntlawa wa swigevenga lowu SARS a yi ri ku wu endleni eka ku tlula malembe manharhu eka vumaki bya fole na tisigarete, ku na tlokano lowu engetelekeke wa ngungumeriso wo tlula ndzilekani. Eka mhaka leyi, vatumbuluxi va laha kaya lava hlanganisiweke na mifungho ya tisigarete ku ta burisaniwa na vona tanihi xiphemu xa mindzavisiso ya hina leyi yaka emahlweni tanihleswi swi tiviwaka leswaku tisigarete leti ti tumbuluka ehandle ka Afrika-Dzonga.

Ku engetelela, swi yimelela mahetelelo, hi ku ya hi maendlelo lama voniweke, leswaku eka nhlaxoxikarhi, ku tlula 500 wa vanhu va tlula ndzilekani siku rin'wana na rin'wana, laha munhu un'wana na un'wana a ngungumerisaka kwalomuya ka tikheyisi timbirhi letikulu ta tisigarete leti nga riki enawini emihlaneni ya vona. Tisigarete leti ti layichiwa eka tithiraka, tin'wana vini va tona i vaaki va Afrika-Dzonga, naswona mimovha leyitsongo leyi tirhisaka magondzo ma le tlhelo ku longoloka na ndzilekani no tirhisana hi ndlela ya xihundla na van'wamapurasi van'wana va laha kaya ku fikelela tindhawu leti va kongomeke eka tona ku hangalasa eka makete wa laha kaya.

SARS yi ta ya emahlweni yi ndlandlamuxa tshaku ra yona ra Nsindziso wo Landzelela Khasitomo na vuswikoti ku tirhana na vuxavisi lebyi nga riki enawini hi ku tirhisana na

tiejensi tin'wana na nsindziso wo landzelela nawu leti kongomisiweke eka ku antswisa switumbulukwa swa xibalo na Khasitomo no sirhelela mfumo wa Rhiphabuliki ra Afrika-Dzonga, hi ku endla swi nonoha no durha eka vaxavisi na vahakelaxibalo lava nga landzeriki nawu hi ntsakelo, hi swa vugevenga na hi vomu.

Khomixinara wa SARS Edward Kieswetter u ndhundhuzerile matshalatshala ma nhlanganelo ma tiejensi hinkwato ta nsindziso wo hlayisa nawu leti fikeleriseke eka ku humelela ka xitirhwana lexi. U humeserile ehandle ku vilela ka yena ko enta eka nghenelelo lowu ehleketeleriwaka wa mitlawa ya swigevenga eka switirhwana leswi, eka tindhawu ta vufuwi ta le ndzilekanini, ku katsa na lava tirhisa miako na mimovha ya vona eka ntirhisano wa xihundla na mitlawa ya swigevenga.

"Hi ta tirhisa vuxokoxoko hinkwabyo lebyi kumiweke hi tiejensi ta nsindziso wo landzelela nawu ku landzelerisa, no chuchisa laha swi faneleke, eka lava khumbekaka eka mitlawa leyi ya swigevenga. Hinkwavo lava khumbekakaka, swi nga khathaleki leswaku va huma tiko rihi, va ta hlangana na vukarhi bya nawu. Hi ta ya emahlweni hi endla ntirho wa nsindziso wo landzelela nawu handle ko chava, tintswalo kumbe ringhohe ku sirhelela vumaki bya laha kaya no tlakusa nhluvukiso wa ikhonomi," ku vurile Ttn Kieswetter.

Mayelana na vuxokoxoko, tihlanganise na SarsMedia@sars.gov.za